

Sygn. akt II Ca 739/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2012 r.

Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze II Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący SSO Jadwiga Kwapiszewska/spr/

Sędziowie SSO Jadwiga Jakubowska, SSO Maria Lechowska

Protokolant Agnieszka Lesicka

po rozpoznaniu w dniu 13 grudnia 2012 r. w Jeleniej Górze

na rozprawie

sprawy z powództwa S.F. (...) w G.

przeciwko P. A. (1) i B. A.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego B. A.

od wyroku Sądu Rejonowego w Kamiennej Górze

z dnia 26 czerwca 2012 r., sygn. akt I C 263/11

I. apelację oddala;

II. nie obciąża pozwanego B. A. kosztami procesu na rzecz strony powodowej w instancji odwoławczej;

III. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Kamiennej Górze na rzecz adwokata T. Ł. kwotę 1.476 zł (w tym 276 zł podatku VAT) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego udzielonego pozwanemu z urzędu.

Sygn. akt II Ca 739/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy w Kamiennej Górze zasądził od pozwanych B. A. i P. A. (1) solidarnie na rzecz strony powodowej S. w G. kwotę 13.448,69 zł wraz z odsetkami umownymi według zmiennej stopy procentowej, obowiązującej w danym okresie, ustalonej przez Zarząd (...) dla pożyczek przeterminowanych, wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP od dnia 23 maja 2011 r. do dnia poprzedzającego spłatę. Nadto zasądził od pozwanego P. A. (1) na rzecz strony powodowej kwotę 2.586,54 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, nie obciążył pozwanego B. A. obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz strony powodowej i nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Kamiennej Górze, adwokatowi T. Ł. kwotę 2.952 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Powyższe orzeczenie Sąd Rejonowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych.

W dniu 30 stycznia 2009 r. między stroną pozwaną a pozwanym P. A. (1) została zawarta umowa o otwarcie obrotowej linii pożyczkowej na rachunku bieżącym (...) na finansowanie bieżących potrzeb działalności gospodarczej

prowadzonej przez pozwanego z limitem 10.000 zł i terminem spłaty 30 stycznia 2010 r. Zgodnie z umową zadłużenie powstałe w wyniku braku spłaty pożyczki w terminie stawało się zadłużeniem przeterminowanym, od którego były pobierane odsetki od dnia powstania zadłużenia do dnia poprzedzającego jego spłatę. W myśl uchwały strony powodowej z 12 maja 2009 r. wysokość odsetek dla należności przeterminowanych wynosiła czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP.

Poręczycielem pożyczki byli rodzice pozwanego F. A. i B. A..

Na dzień 23 maja 2011 r. z tytułu zaciągniętego zobowiązania pozostała suma 13.448,69 zł, w tym z tytułu kapitału 9.999,84 zł, skapitalizowanych odsetek 3.448,85 zł.

Biorąc za podstawę powyższe ustalenia Sąd Rejonowy ocenił powództwo jako uzasadnione. W oparciu o materiał dowodowy ocenił Sąd, że pozwany zawarł umowę pożyczki ze stroną powodową a poręczycielami byli jego rodzice, co wynikało ze złożonego przez nich podpisu bezpośrednio nad adnotacją „poręczyciel”. Zgodnie z art. 876 § 2 k.c. oświadczenie poręczyciela powinno być pod rygorem nieważności złożone na piśmie. W świetle art. 78 § 1 k.c. dla zachowania formy pisemnej wystarczy złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli. W odniesieniu do zarzutu, że strona powodowa nie wykazała autentyczności podpisu pozwanego B. A. Sąd wskazał, że niezależnie od tego, iż pozwany nie zaprzeczył, że umowę podpisał, to na pozwanym zgodnie z art. 253 k.p.c. ciążył dowód zmierzający do podważenia autentyczności podpisu. Dla skuteczności prawnej zaciągniętego zobowiązania, nie miały, zdaniem Sądu, również znaczenia wskazywane okoliczności złożenia podpisu, jakkolwiek za wiarygodne uznał zeznania pozwanego B. A., że rzeczywiście do podpisania przez niego umowy poręczenia doszło w jego mieszkaniu. Okoliczność ta koresponduje z treścią umowy, w której w rubryce oświadczenie poręczycieli (k. 33 v.) wpisane zostały dane jedynie F. A., czy § 4 umowy, gdzie jako zabezpieczenie spłaty wymienia się poręczenie cywilne i wekslowe osoby fizycznej (a nie osób). W ocenie Sądu było to ze strony powódki nieprawidłowe działanie, jednakże wadliwości te nie powodują nieważności czynności prawnej. Za nieskuteczne uznał Sąd również okoliczności dotyczące stanu zdrowia pozwanego B. A., czy też, że został wprowadzony w błąd przez syna i nie był świadomy tego co podpisuje. Inwalidztwo słuchu, czy okoliczności podpisania umowy nie dają podstaw do oceny, by znajdował się w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji czy wyrażenie woli w rozumieniu art. 82 k.c. Z kolei okoliczności związane z wprowadzeniem pozwanego w błąd przez syna nie mają znaczenia. Błąd co do treści czynności prawnej, który mógłby mieć prawne znaczenie (podstęp) musiałby zostać wywołany przez drugą stronę umowy poręczenia, a zatem stroną powodową (art. 84 k.c., art. 86 k.c.). Z tych względów Sąd uwzględnił powództwo w stosunku do pozwanego P. A. (2) na podstawie art. 720 § 1 k.c., a wobec pozwanego B. A. na podstawie art. 876 § 1 k.c., 879 § 1 k.c. i art. 881 k.c. W kwestii wysokości zadłużenia, zważył Sąd, że pozwany P. A. (1) uznał żądanie, a pozwany B. A. nie podniósł w tym zakresie żadnych zarzutów.

Powyższe orzeczenie w części, tj. co do punktu I apelacją zaskarżył pozwany B. A., zarzucając:

1. błąd w ustaleniach faktycznych mający wpływ na treść orzeczenia poprzez przyjęcie, że między pozwanym a stroną powodową zostawała zawarta ważna umowa poręczenia;
2. naruszenie prawa materialnego – art. 58 k.c. w zw. z art. 5 k.c. poprzez niezastosowanie do stanu faktycznego niniejszej sprawy.

Stawiając powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w stosunku do pozwanego i zasądzenie od strony pozwanej na rzecz pozwanego kosztów procesu w tym kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd I instancji w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy poczynił niewadliwe ustalenia faktyczne, w oparciu które wyproceedował trafną ocenę prawną. Sąd Odwoławczy ocenę tę podzielił w całości.

Chybiony jest zarzut nieważności umowy poręczenia jako sprzecznej z zasadami współżycia społecznego - art. 58 k.c. w zw. z art. 5 k.c.

Przepis art. 5 może być stosowany wyjątkowo tylko w takich sytuacjach, w których wykorzystywanie uprawnień wynikających z przepisów prawnych prowadziłoby do skutku nieaprobowanego w społeczeństwie ze względu na przyjętą w społeczeństwie zasadę współżycia społecznego, tj. norm społecznie aprobowanych. Do oceny czynności prawnej jako sprzecznej z zasadami współżycia społecznego może dojść ze względu na cel, do którego osiągnięcia czynność zmierza, rażąco krzywdzące działanie jednej ze stron, jak też zachowanie nieuczciwe, niełojalne lub naruszające interesy osób trzecich (art. 58 § 2 k.c.). Relacja między nieważnością czynności prawnych a nadużyciem prawa była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w wyroku z dnia 5 marca 2002 r., I CKN 934/00 (Lex, nr 54371, gdzie stwierdził m.in., że art. 5 k.c. dotyczy sytuacji, gdy stosunek prawny już istnieje i istniejące uprawnienie wchodzące w skład jego treści jest ważne, ale w trakcie trwania tego stosunku prawnego zaszły takie nowe okoliczności, które w świetle zasad współżycia społecznego przeciwstawiają się dochodzeniu uprawnienia tak długo, dopóki będą trwały te okoliczności. Z kolei art. 58 § 2 k.c. dotyczy sprzeczności czynności prawnej z ustawą albo mającą na celu obejście ustawy, bądź też jej sprzeczności z zasadami współżycia. Obejmuje on takie sytuacje, gdy czynność prawna jest od początku nieważna.

W świetle prawidłowo poczynionych przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych co do okoliczności zawarcia umowy poręczenia, na gruncie art. 58 § 2 k.c. i 5 k.c. stwierdzić należało, że nie zachodziły przesłanki pozwalające przyjąć, że wykonywanie przez stronę powodową prawa podmiotowego na podstawie łączącego strony stosunku zobowiązaniowego – umowy poręczenia – musi doznać ograniczenia z uwagi na naruszenie norm współżycia społecznego, jak też by umowa była nieważna z uwagi na naruszenie tych zasad.

Umowa poręczenia, jak niewadliwie ustalił Sąd meriti, wprawdzie została podpisana przez pozwanego w jego mieszkaniu, nie zaś w siedzibie banku, jednakże w żadnym razie okoliczność ta nie wpływała na skuteczność jej zawarcia. Pozwany przed ostatecznym złożeniem podpisu mógł zapoznać się z treścią oświadczenia woli, gdyż taką możliwość miał i nie była ona ograniczona. Z kolei z powodu niedochowania należytej staranności przy zawieraniu umowy apelujący nie może obecnie wywodzić dla siebie korzystnych skutków. Umowa poręczenia należy do umów powszechnie występujących w obrocie cywilnym, w związku z czym jej istota jest na ogół prawidłowo pojmowana. W obrocie tym wiele stosunków prawnych jest zawieranych poza siedzibą przedsiębiorstwa. Pozwany składając staranny podpis w części wyraźnie wyodrębnionej w umowie dla poręczycieli, bezpośrednio nad słowem „poręczyciel” i bezpośrednio pod oświadczeniem sporządzonym pogrubionym drukiem „Poręczenie terminowego zwrotu pożyczki”, jak też pod oświadczeniem o solidarnym poręczeniu za wszelkie zobowiązania pożyczkobiorcy z tytułu umowy pożyczki, w sposób oczywisty nie może bronić się zarzutem, że został wprowadzony w błąd i nie wiedział jakiej treści oświadczenie składa.

Niezależnie od powyższego, okoliczność, że pozwany miał świadomość co do rodzaju zawieranej umowy, a kwestia zaciągnięcia przez syna pożyczki i jej poręczenia była przedmiotem rozmów między pozwanymi, dowodzą zeznania skarżącego, w których wskazał, że syn wprowadził go w błąd, twierdząc, że posiada ubezpieczenie i żaden z poręczycieli w razie niespodziewanych zdarzeń nie będzie odpowiedzialny za zobowiązanie (k.97). Wskazuje na to również fakt, że drugim z poręczycieli była matka pożyczkobiorcy.

Nie stanowi o naruszeniu zasad współżycia społecznego okoliczność, że pozwany zawarł umowę, będąc osobą niepełnosprawną. Jego niepełnosprawność wynika bowiem z niedosłuchu, co nie przeszkadza przy zawieraniu umów w formie pisemnej. Nie ma natomiast żadnych przesłanek do przyjęcia, że nie miał rozeznania co do rodzaju i skutków podejmowanych czynności. Pozwany posiada pełną zdolność do czynności prawnych, w związku z czym może zaciągać zobowiązania, także takie których skutki okazać się w przyszłości niekorzystne dla jego stosunków majątkowych.

Odstępstwa od praktyki przy zawieraniu umowy poręczenia – na które zwrócił uwagę Sąd Rejonowy poprzez zawarcie jej w miejscu zamieszkania pozwanego i nieudzielenia pozwanemu informacji co do rodzaju zawieranej czynności bezpośrednio przez pracownika banku, nie stanowiły o naruszeniu zasad w obrocie cywilnym w takim stopniu, by wnioskować, iż umowa jest nieważna z uwagi na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego.

Z powyższych względów, nie znajdując podstaw do uwzględnienia apelacji Mając Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. mając na uwadze sytuację osobistą i majątkową pozwanego. Pozwany jest osobą niepełnosprawną z uwagi na 80% ubytek słuchu, a przy tym wraz z żoną utrzymuje się z niskich dochodów, sam otrzymuje emeryturę w wysokości 1.300 zł, zaś małżonka emeryturę w kwocie 800 zł, z której już prowadzona jest egzekucja.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. o adwokaturze (t.j.Dz.U. z 2009 r., Nr 146, poz.1188) oraz § 6 pkt 5 w zw. § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.